

Василь СОЛОМКО,
член Національної Спілки театральних діячів України

Попередній голова Харківської міської адміністрації, відповідно «Указу Президента України від 4 березня 1992 року про заходи по поверненню релігійним організаціям культового майна», висловив думку, що з поверненням Успенського собору (теперішній Будинок органної музики) Харківській єпархії Московського патріархату, восторжествує історична справедливість...

Напевно він мав на увазі тільки 1917 р., початок дикого розгулу більшовицького атеїзму, перетворення храмів на складські приміщення та руйнування динамітом неповторної краси архітектурних пам'яток. Але в історичних взаєминах української і російської церков є ще одна сумна дата. «З 1686 року почалася нова доба в історії Української Церкви: приєднання її до Московської позначилося походом Москви проти Української Церкви, як Церкви національної, а тому небезпечної в політичному плані». (Н. Полонська - Василенко «Історичні підвалини УАПЦ» Мюнхен, 1964 р).

Сталося це коли Русь – Україна вже була під владою Московії за часів гетьмана Івана Самойловича, який був дуже залежним від Москви, а до того ж, як писав Михайло Грушевський, мав перед очима сумний приклад свого попередника, гетьмана Дем'яна Многогрішного, якого московський уряд вислав до Сибіру і який вмирав там голодною смертю. «Самойлович мусив зробити те, чого досі ніхто не хотів зробити... ..московські правителі поручили Самойловичу провести на митрополію такого чоловіка, що прийняв би посвячення від московського патріарха й признав його владу над собою» (М. Грушевський). На це спокусився його свояк Гедеон. Але царгородський патріарх спротивився канонізувати цей акт. Тоді московські політики натиснули на турецького візира, який боявся Москви, бо та була в союзі з польським королем Яном Собеським, який готував велику війну проти Туреччини. Візир притис патріарха з одного боку, а Москва – з іншого: підсунула хабара великого, сто двадцять соболіних шкурок і двісті золотих монет. Ну де тут встояти, хоч і «святому отцю»?

І хоча ця махінація була очевидною (за що Константинопольського патріарха Собором було позбавлено високого стану), московських державних правителів це аж ніяк не

засмутило, головне – вона пройшла.

Патріарх Константинопольський Василій III теж визнав за неканонічне підпорядкування Української Митрополії Московській патріархії 1686 року і кваліфікував її як «симонію» (купівля-продаж).

«Так зломлено було церковну автономію України церкви і взято під московську церковну владу, а з нею разом тодішнє освітнє і культурнє життя українське», — писав М. Грушевський. І ось вже в XXI ст., на святкуванні 1020 річниці Хрещення України - Русі, Вселенський Патріарх Ворфоломей те підпорядкування назвав конкретно: анексія (насилницьке приєднання, загарбання).

Якби Самойлович знав, що його позбавлять гетьманства вже наступного 1687 року, а умре він в сибірському засланні 1690 року, куди його разом із старшим сином, стародубським полковником, запроторить московська цариця Софія, а меншого, чернігівського полковника, буде немилосердно страчено, можливо, він і не пішов на той ганебний вчинок, після якого на цілі століття був загальмований розвиток культурного, освітнього і політичного життя українського.

Московська церква завжди була на службі у московських правителів. Починаючи з Петра I і до 1917 р. церковне діловодство велось на державних гербових паперах, а над рішенням синоду і консисторії стояли заголовки «За указом Його Імператорської Величності».

Московські правителі держави і церкви знали (і знають!) що доки в українського народу будуть свої церква, мова та історія, як основа національної свідомості і патріотизму, його здолати неможливо. Тому нашу мову, нашу церкву забороняли, а історію України писали в Москві. Навіть дітей називати українськими іменами при хрещенні заборонялось. Так, російська церква продовжує все ту ж велико-державницьку політику русифікації, проти якої категорично виступав російський філософ богослов, поет-символіст і, перш за все, справжній російський інтелігент Вол. Солов'йов: «Это дело не политических соображений, а народной и государственной совести. Великая нация не может спокойно жить и преуспевать, нарушая нравственные требования. И пока в России из фальшивых политических соображений будет продолжаться система насильственного обрусения на окраинах... Россия во всех своих делах останется нравственно связанною, духовно парализованною...» («Грехи России». 1886 г.). Не погоджувався з ним інший російський поет, слов'янофіл, чл.-кор. Петерб. А.Н. – Ф. Тютчев, який мріяв: «Москва и град Петров, и Константинов град — Вот царства русского заветные столицы...» І не більше, і не менше... Хоча більше можна.

Ф. Достоевський, автор геніальних романів, мріяв: «...Константинополь, рано ли, поздно ли, должен быть наш. Теперь Россия уже могла завладеть Константинополем...» з тим, щоб за якимось «нравственным правом» бути «предводительницей Православия». Виникає питання, яким чином «Россия могла завладеть Константинополем»? Може гені-альний російський письменник сподівався, що великий візир Туреччини додумається до того, що і український гетьман Богдан? Навряд чи... Тоді залишається єдиний і вже перевірений щодо сусідніх народів засіб... У М. Карамзіна на мапі «Образование и расширение Российского государства» (до книги «Об истории государства Российского») у всі боки від княжества Московського розходяться чорні стрілочки. Це російський історик скромно пояснює: «Походы русских войск в борьбе за

создание единого государства». А в іншому місці з гордістю пояснює як «создавалось единое государство»: «Русские воины плавали в крови неверных». Розумієте «неверных...»! І вже за це їх можна було «русским воинам» вбивати на їхній землі; а землі їхні приєднувати до Московського царства. І це пише почесний член Петербургської АН.

Більш пізній співвітчизник Ф. Тютчева і Ф. Достоевського, російський історик, згодом член Тимчасового уряду П. Мілюков, мріяв, щоб Росія заволоділа протоками Босфор і Дарданелли. А хмари пливли, годинник історії стукав, Російсько-царська імперія перетворилася на Російсько - советську хоча і називалася ССРСР, або більш відверто – Советская Россия, яка потім неминуче розвалилася, перетворившись на дуже укорочену РФ. Хоча дехто там вважає, що не все втрачено, бо такі поняття як національний дух, національна психологія, національний характер, речі історично стабільні. І ось та ж сама настирна імперська думка через десятки років знову засвербіла в голові вже нашого сучасника і російського політика, героя телеекранів і замісника Голови Державної думи Росії. В своїй неприборканій фантазії він пішов далі своїх колишніх співвітчизників: він вже мріє щоб російські солдати помили чоботи аж в Індійському океані.

Скільки в Росії світлих голів, справжніх інтелігентів-гуманістів, людей високої культури (я прожив в Москві біля року), і не остудять імперсько шовіністичного завзяття ще одного «великого російського завойователя» в «Истории государства Российского». (Подивіться «шедевр» російського живопису картину В. Сурікова «Покорение Сибири Ермаком». З якою відвертістю, розстрілюючи в упор з вогнепальної зброї місцеве населення на їхній історичній землі, заохочується і благословляється загарбання сусідніх земель. А ще перечитайте шедевр української поезії, поему Т.Шевченка «Кавказ». Багато зрозумієте).

Але ж існує і інша Росія. Імперські мрії Ф. Тютчева, Ф. Достоевського, П. Милюкова, та «Грехи России» В. Солов'йова, а також «Записки о России» француза маркіза де Кюстіна, в яких він ще в 1839 р. запевняв, що Росія завжди буде загрожувати європейській демократії, і що найжахливіша революція буде саме в Росії, і думку російського соціолога, що ніщо так дорого не обійшлося Росії, як її претензії на особливу місію в світі, я прочитав саме в російських виданнях. Значить є російська інтелігенція, яка вміє і мислити критично і глибоко любити свою Росію. (Саме люди порядні і сміливі, справжні російські інтелігенти з Міністерства культури РСФСР допомогли і мені, режисеру драматичного театру, коли на Україні мені було дуже скрутно.)

А в Росії завжди було дві Росії, — одна «Страна рабов, страна господ», яка дала світові російський більшовизм, і інша демократично мисляча Росія, інтелігентна, високо духовна. Пам'ятаєте: «Сейте разумное, доброе, вечное»? І от одна Росія сіяла, ціле ХІХ ст. сіяла, а що виросло в ХХ? А дві з половиною революції (революцію 1905 р. зарахуємо як «генеральну репетицію») і жахлива громадянська війна, що знищила до тринадцяти мільйонів населення. Тільки в катівнях ЧК загинуло понад мільйон чоловік! А самих «сеятелей» більшовики розсіяли по Колимі. Магадану, а іншу частину «відстріляли», щоб доброго і розумного більше не сіяли... Чому ж так вийшло? Бо сіяли в не орану землю і Росія «рабов и господ», виявилася значно більшою за Росію демократично мислячу, інтелігентну. А сьогодні?

І російський чорноморський флот, що перебуває на території суверенної української

держави (і як заявив замісник голови Державної Думи Росії, залишиться там і по закінченню договору!), і бронзовий советський солдат, що з явними рисами російського обличчя, що хоча і в жалобі, але широко і твердо поставленими ногами, міцно стоїть на території Естонії, і Києво - печерська лавра, яка чомусь і дотепер належить Московському патріархатові, хоча знаходиться на території нашої суверенної держави і заснована була ще до 1051 року, коли ще не було не тільки Московії, а і самого внука Ярослава Мудрого, який тільки майже через сто років заснував і саму Москву, бо йому не випало княжити в Києві(а також Почаївська та Святогорські лаври), і війна в Чечні, потім агресія в Грузії,(а до цього придушення народних повстань в Угорщині та Чехословаччині, війна в Афганістані) і активна відбудова старих і побудова нових церковних приміщень московського патріархату в містах і селах України, і газова війна, і претензії МП на харківський Успенський Собор... все це продовження все тієї ж політики русифікації і затвердження зверхності російської держави і церкви, бо в Московії, а потім в Росії давно вже переплутали де «Кесарю - кесарева, а де Богу – Богове».

Так, Бог єдиний для всіх народів і націй, але кожен народ молиться Йому своєю мовою. Московські ж державні і церковні правителі хочуть щоб Україна молилась Йому російською. Бо вони добре знають те, чого не знають українські демократи та інтелігенти, бо не приділяють цьому питанню жодної уваги, а саме: церква не тільки Храм Божий, а потужна складова національної свідомості і патріотизму. «Основна засада Української державної влади полягає у тому, що в самостійній державі має бути самостійна церква. ...автокефалія Української Церкви – це не лише церковна, але й національна наша необхідність.» (Полянська – Василенко)

Про особливий духовний зв'язок між Церквою і нацією говорив у липні 2008 року патріарх Константинопольський Ворфоломей. Саме тому московському патріархатові підпорядковані, а можна сказати окуповані ним, майже всі церковні споруди, що розташовані на землях суверенної України.

Москва знала що робила, коли за часів Петра - кривавого забороняла друкувати українською мовою Святе письмо, в XIX стол. Забороняла указами українську мову, в XX стол. нищила українську інтелігенцію і письменників, морила голодом українське село, як резерв української нації. І добилась великих „успіхів” в боротьбі з Україною: майже знищила в більшості українського народу почуття національної гордості і патріотизму. Зовсім іншим, трагічним змістом наситив В.Маяковський слова російського класика: „Знаете ли вы украинскую ночь? О, вы не знаете украинской ночи...”)

Москва знала що робила, коли Наддніпрянську Україну заселяла російським людом. Бо російські люди, навіть самі найлояльніші до українського народу, вже тим виконували покладену на них російсько-імперським урядом руйнівну місію, що ніколи не зливалися з українською нацією, її культурою, традиціями, її мовою. Але серед них була частина, і досить чисельна, яка вороже або зневажливо ставилася до українців, як корінного населення етнічної історичної нації, відчуваючи себе господарями на нашій землі.

- Ты чего разговариваешь на украинском языке? Вот я хохол, а разговариваю на русаком? – зауважив мені на базарі один літній чоловік.

- Так ти ж хохол, а я українець.

- Ти смотри на него. Национализм разводит на Украине!

В маршрутному таксі ми з дружиною і семирічним сином, як завжди, спілкувалися

українською мовою. Один молодик злісно зауважив: - Бендеровцы недорезаные!

Можна тільки уявити якою високо розвинутою була б Україна серед Європейських країн, якби її не оточували зі всіх боків такі агресивні країни... Чого варта була тільки «Малороссийская Коллегия» - центральний орган державного керування, створений Петром кривавим для догляду за діяльністю гетьмана і козацької старшини з метою обмеження автономії України та впровадження русифікації.

Навряд чи щось зміниться у відношеннях української і російської церкви з приходом вже шістнадцятого російського патріарха, бо Прем'єр - міністр Путін і його помічник в керуванні Росією, Президент Медведев аби кого на цю посаду не пропустять...

Українська церква вже на початку XI ст. отримала канонізацію від єдиної Всесвітньої Царгородської (потім – Константинопольської) єпархії і, звичайно, потрапила під її юрисдикцію. Світло Христової віри прийшло в майбутню Московію, а потім і Росію, безумовно, з України, з Володимирової церкви. Та не всі знають, що тривалий час Московська церква підлягала Київській метрополії. Та коли у XV ст. Московія почала формуватися в Московське царство, московські політики вирішили, що йому потрібна і своя церква. 1448 р. за наказом московського єпископа Василя Темного, московські єпископи розривають канонічну єдність з Київською метрополією, хоча і без благословення Царгородського патріархату. Вже тоді це не дуже засмутило московських правителів, – майже півтора століття Московська церква простояла ніким не визнана і в незаконному положенні, бо церква служила державним політикам. І саме 5 грудня 1448 р. вважалося датою заснування Російської церкви. І саме 1948 р. в Москві відзначили 500-літній ювілей її.

1588 року Царгородський патріарх Ієремія II, просидівши 4 роки в тюрмі на о. Родос і голий як церковна миша, приїхав до Москви просити грошей. Борис Годунов, тоді ще настоятель царя Федора, став вимагати канонізації Московської церкви. Патріарх не погодився, посилаючись, мабуть, що це не по-Божеськи. Тоді Борис ув'язнив Вселенського патріарха в монастирі і наказав не випускати доки не погодиться. Через рік Ієремія II погодився, бо настала загроза втрати посади Вселенського патріарха. Його відпустили і грошей дали, можливо, ще більше, ніж він просив спочатку...

Так праведно чи неправедно, цебто, по-Божому чи не по-Божому вчинила 1448, 1589 та 1668 роках Московська церква, яка тепер називається Російською?! І як вона буде існувати і далі, притискуючи інші єпархії, адже у 8-му правилі III Вселенського Собору передбачено конкретно: «Дотримуватись скрізь у єпархіях, щоб ніхто з Богом улюблених єпископів не поширював своєї влади на іншу єпархію, що ніколи не належала ні йому, ні його попередникам...»? Апостол Павло в посланні до Римлян (10.3) говорив про книжників і фарисеїв, які «... силкуючись постановити власну праведність, не покорились праведності Божій».

А чи бувають церкви у незаконному положенні? Бувають такі?...

І в XXI ст. навряд щоб збільшилась Росія демократично мисляча, високо духовна; збільшуватися буде, мабуть, та Росія, що дала світові агресивний більшовизм, і за якою так нудьгують теперішні її правителі... Навряд чи і Україна буде активно рухатися в бік тієї України, національним менталітетом якої була Запорізька січ, яку в Європі називали

першою демократичною республікою і про яку мріяли гетьман І. Мазепа та його соратник П. Орлик, автор так і не здійсненої української Конституції, до речі, першої в Європі.

Замислимося над таким питанням: чому в XVI ст. в Україні, як виразник національного духу, національного характеру остаточно

закріпилася Запорізька Січ, а в Росії в цей час, остаточно закріпилося кріпацтво, як виразник свого національного духу; і чому кріпаччина на Україні була введена тільки після підступного знищення царським урядом в 1775 р. Запорізької Січі?

Історична справедливість щодо взаємин Української і Російської церков восторжествує тільки тоді, коли в українську державу повернеться канонізована митрополія. А поки що правильна аббревіатура теперішня не УПЦ МП, правильна — РЦ н/т УСД: російська церква на території Української суверенної держави.

Та на жаль, постановка цього питання сьогодні передчасна, — українська церква розколота на УАПЦ та УПЦ КП. А сама УАПЦ, що і являє собою найбільш традиційну українську церкву ще з часів Хрещення Київської Русі, ще й між собою розкололася.

А ми, християни, парафіяни цих церков, майже зовсім не обізнані в причинах розладу між нашими церквами. Ми це питання цілком довірили нашим високим сановникам, покладаючись на їхній авторитет, високу мораль, духовність. Ми і в думках не допускаємо, що їм теж, м'яко кажучи, хоч в якійсь мірі... властиві і наші гріхи, як то: гордіня, амбітність, жага влади. А хто зна, можливо вони і не всі патріоти України? А, можливо, наші екзархи високі так захопилися з'ясуванням своїх особистих взаємин, що і забули, що церковний розкол проходить по душах православних, по суспільству і, із рештою — по державі.

Є така в народі притча. Дві жінки принесли до судді дитину і кожна божилася і клялася, що вона справжня мати і любить свою дитину більше за життя. Суддя сказав: «Беріть дитину за руки, за ноги і тягніть. Хто перетягне, того буде дитина». Тільки вони потягли, дитина закричала. Одна жінка зразу випустила її. Суддя сказав: «Ти — мати!». Чи знають цю притчу наші екзархи?

Адже наш розкол тільки на користь РЦ н/т УСД, яка все більше і більше захоплює нашу духовну територію. А ми? Спостерігаємо. І скільки ще десятків років, а може і сотень, Україні бути без Національної церкви? Може це вже в наших генах, бо живемо ж з 1686 року? Звикли? Це жахлива звичка! Це звичка холопів, що душами зрослися з політичним рабством. „Раби, підніжки, грязь Москви...” (Тарас Шевченко).

Так, церква Храм Божий, але вона і потужна складова національної свідомості! Вона і наша національна справа. І чи не пора вже в XXI ст. нашому демократичному суспільству вже з новим історичним мисленням, втрутитися в справи наших екзархів?! Створити комітет чи Комісію перш за все з патріотів України, людей розумних, високої культури, інтелігентних, і перш за все, віруючих християн. Звернутися до наших єпископів з пропозицією скликати Собор і категорично порушити питання про поновлення під Київської митрополії, під юрисдикцію якої увійшли б УАПЦ і УПЦ КП, з тим щоб потім вийти на Вселенський Константинопольський патріархат з питанням канонізації Української Церкви. Інакше виходу з цього кута не видно.

Через сто років з нас нині сухих, вже нікого не залишиться на цьому світі. Прийдуть інші люди і буде інша Україна. Що ми залишимо нашим співвітчизникам, «ненародженим землякам»?

Тож єднаймося сьогодні!

Слава Ісусу Христу!
Слава Україні!

P.S. Чи з'ясовував патріарх російської церкви Кирило поїздки на Україну з Путіним та Медведевим? Безумовно. Безумовно!

З якою місією головний священик Росії прибув на Україну? З проповіддю Божого слова, любові, добра і справедливості? Це для довірливих і примітивних. А місія патріарха була дуже земна; під пишною рясною священика він привіз в Україну бунтівне серце російського політика. Йому треба утвердити зверхність російської церкви, а з нею і російської держави. І хто зна, і хто ж його зна, можливо в голову російського священика запала та ж сама настирна думка, що в свій час і геніального російського письменника: зробити Росію «предводительницей Православия»? «Чужая душа – потёмки...» А ще постраждати українців, що за розколом завжди буде кров, а на розкольників чекає кара Небесна. Тільки ж хто розкольники? Хто ж справжні розкольники? Перечитайте (тільки правдиву!) Історію взаємин української і російської церков. Перечитайте, українці!

Патріарх Кирило безумовно людина розумна, але розум і мораль, добро і інтелект не завжди єдналися в одній особі. Історія знає і немало випадків, коли інтелект ставав на захист зла і виправдання навіть світового злочину.

Московські, а потім російські священики у всі віки служили своїм правителям у втіленні імперської ідеї «Расширение российского государства...» Або повернення втраченого... як сьогодні. Часи міняються. Колись попереду йшли російські воїни з мечами, а за ними російські священики з хрестами. Часи міняються – воїни і священики можуть помінятися місцями...

Хтось розгублено вигукне: «Як? війна? ! Та не може бути!» так зойкали у всі віки. А древні греки говорили: «Все може бути, бо все вже було». І знову таки перечитайте Історію держави російської. Отже замісник голови державної думи висловився конкретно, що, мовляв, застоялися, засиділися російські солдати без діла. Та і харч державний проїдають.

А російський солдат сказав українському журналістові в Грузії: «Мы и до вас доберёмся!...»

Наш порятунок - НАТО